

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Rész évre . . . 12 kor.
Fél évre . . . 6 „
Negyedévre . . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

HAJTS BÁLINT.

Hirdetés díja:

Rész oldal . . . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . . . 4 „
Nyolczad oldal . . . 2 „

Katholikus tudomány.

Abból az alkalomból, hogy folyik a harc a reformkatholikusok és az ultramontanizmus között a szabad tudomány kérdéséről, érdekes megtudnunk, hogyan gondolkozik az elfogulatlanabb kath. író az ú. n. szabad kath. tudományosság felől, a melynek ma a német kath. egyház körében oly kiváló képviselői vannak, mint Schell, Ehrhard, Krauss, Wahrmund, Müller, Hertling és mások.

Güttler csatlakozott hozzájuk legújában. A minap kiadott egyik művében tárgyalja „azt a napi kérdést,“ hogy „van-e hát kath. tudomány?“ Szerzője hívő kath., de egyúttal híve Mommen ama kijelentésének, hogy a tudománynak szabadnak kell lennie Szerinte a tudományos kutatás „voraussetzunglos,“ a melynek kívül kell állania a felekezeti korlátain, azaz a külső tantekintélyt azt meg nem kötheti. A „tudománynak útjait a dogma elő nem irhatja.“ Mint Cartezius híve és minden izében modern szellem, vallja a tudományos kutatás szabadságát ismeretelméleti és vallásos dogmatikai szempontból egyaránt. El tehát a scholastikával a tudomány összes ágaiból!

Szerzőnk mindenekelőtt konstatálja, hogy az egyháziilag approbált ú. n. „katholikus tudomány“ legújában számos vereséget szenvedett. Így a heliocentrikus csillagrendszer, a melyet a szent officium Rómában csak 1822-ben „diskutábilisnak“ jelentett ki, maradandó jellegű tiltakozás a római kongregációnak a kosmophisikus kérdésekbe való beavatkozása ellen. De a hexameron képét is a modern geológia és biológia teljesen átalakította. Az atyák betű szerinti értelmezése helyére a 6 napi munkának régebbi költői elfogása lépett. A kath. naptárak olvasóit kivéve, ma már nincs ember, a ki ne vallaná azt, hogy a

világ 6000 évnél régibb keletű. Az özönvizről szóló magyarázat is engedett az újabb természet-tudomány vívmányainak s a katholicizmus lépésről-lépésre engedett a profán tudomány követelményeinek Azt is meg kell engednünk, hogy az ember a placentális szopós állatoktól származik. E ponton a darvinizmus győzött a katholicizmus felett,

De ilyen alárendelt viszonyban van a katholicizmus a bölcseséttel szemben is. Güttler szerint a dogma és a bölcsélet középkori egysége (a mai ultramontanok e drága kincse) teljesen problematikus értékű. Kempisi Tamás nagyobb volt, mint az „angyali di.“ Aquinói Tamás. Egy sienai Katalin, Aeneas, Sylvius, Cusa Miklós, d'Ally, Gerson, Heimburg és más liberális középkori katolikusok fölébe helyezik az egyetemes zsinatot a pápának s így e ponton nem eléggé orthodox katolikusok. Azóta a dogmahit és a tudomány között oly nagy úr támadt, mely vagy 200 év óta szinte vérébe ment át a modern embernek. „Kath.“ bölcsesetről nem is lehet szó. A bölcsélet kutatásait a dogma nem korlátozhatja. Aquinói Tamás mai egyházas bölcsellete elavult és tarthatatlan. A szabadság hiánya az, a mirenek a katolikus művelődési inferioritását kell tulajdonítanunk. A tudománynak e szolgálai megkööttsége pedig az, ultramontanizmus műve, mely a katholicizmussal nem azonosítható.

Liberális tudományos fejtegetéseit Güttler így folytatja: Az egyházi ultramontanizmus képviseli a középkori scholasztika uralmát, utálja a kath. theol. fakultásokat s óhajtja — lucus a non lucendo módjára — „a szabad kath. egyetemet,“ hogy aztán, mint valami szülőházból produkálja a kath. éleczlapokat, kath. földrajzot, történetet, medikát — le a kath. tánczmesterig. A dogmától és a kath. püspököktől függő ilyen sza-

bad egyetemek nem egyebek, mint megnagyobbított tömjénfüstös és sekrestyés klerikális semináriumok. A német 7 kath. theol. fakultásnak — szerzőnk szerint — jobban kellett volna mozognia Schell würzburgi tanár érdekében a szabad kath. tudományosság szolgálatában.

De lelke mélyéből utálja Güttler a német centrupárt önző politikai ultramontanizmusát a maga hecckápláni és revolveres sajtójával, s vádaskodó és rágalmazó türelmetlenségeivel. Hozzá csatlakozik még a szociális ultramontanizmus is, mely a maga egyedül üdvözítőnek hirdetett pápás türelmetlenségével veszedelmére vagy a népeknek és nemzeteknek. A szabadságot és önállóságot, mint a felvilágosodás s a szabadságharcok eltüntetett javait vissza kell hódítanunk az ultramontán köröktől.

Ime, így ír Güttler, a modern ember és gondolkodó, ki a szabad tudományosság híveként szabadulni igyekszik a hajótöröttek menedékétől, a dogmától, hadat üzen az ultramontán terrorizmusnak s elvileg tagadja azt, hogy „kath. tudományról” szölganunk lehetne.

De Güttler arra a kérdésre is meg akar felelni, hogy a hithű kath. ember milyen viszonyban álljon a tudmánynyal? A jó katolikusok a dogmára való tekintet nélkül jó matematikusok, philológusok vagy jogászok lehetnek. De már a kath. államférfiúnak Hohenlohe kancellárhoz hasonlóan el kell ejtenie az állam kath. elméletét, ha érvényesülni akar a modern világban. Augustinus vagy Aquinói Tamás államelmélete számára nincsen hely e világon s a Pius-féle Syllabus a maga modernellenes átkozódó tételeivel valamely antiquáriumba való. Nehezebb a hívő katolikusnak az egyházi dogmához való ragaszkodása esetén jó természettudósnak lennie, a mi csak akkor lesz lehetséges, ha szorosán elkülöníti a vallást a tudománytól. De legnehezebb a kath. dogmatikai álláspont beigazolása a bölcelet terén, a mennyiben itt a tudományos kutatás szabadsága homlok-egyenest ellentétben áll a katholicizmussal. Szerzőnk szerint egyedül a pszichológia s nem az elavult scholasztikai—metaphyzika alapján oldhatjuk meg sikerrel a kath. hit s a bölceleti tudás közötti viszonynak mélységes problémáját. E pszichológiai alapon építhetjük fel a keresztyénséget, mint az érzelem világát, mely alapon a hit bölcelete az akarat bölceletével azonos. E keresztyénség tárgya a megfeszített, Krisztus, mint vilá-

got megváltó isten-ember. Ő a hitnek legkiválóbb tárgya s korántsem az Isten egységének vagy háromságának vagy a lélek halhatatlanságának tana. Így azután vallás és bölcelet szépen férnek meg egymással, ha t. i. a vallást gyakorlati alapon értelmezzük. Mivel azonban a vallás tartalmát az értelem meg nem fejtheti s Kant szerint is különbség vagy elméleti és gyakorlati ész között, azért szerzőnk szerint nincsen sem kath., sem keresztyén filozóphia. A hol az észszerű tudás végződik, kezdődik a vallásos hit dogmája, mely állásponton elkerülhetjük a dogmatikaellenes keresztyénség vagy az individuális racionalizmus végleit. Csakis ezen az állásponton merülhet el a kath. bölcelő egyházának gondolatvilágába s csakis egyéni pszichológiai alapon szólhatunk felekezeti jellegű világfelfogásról. A vallási katholicizmus, mint hitigazság methafizikai és pszichológiai alapon s külső és belső indokok alapján egyaránt megállapítható s azon szerzőnk szerint a pokol kapui sem vehetnek erőt. Így hát Güttler, mint látjuk, minden szabad felfogása mellett is, hithű katolikusnak bizonyul, a ki a maga egyéniségében igen szépen össze tudja egyeztetni a modern gondolkodást a katholicizmus vallási érdexeivel s a XIX. század kultúrvilágát a vallásos lélek követelményeivel.

Kíváncsian várjuk, hogy mit szól majd ehhez az állásponthoz „a tiltott könyvek jegyzékének” pápás római bizottsága!

(Eperjes)

DR. SZLÁVIK MÁTYÁS.

BELFÖLD.

Az eperjesi collegiumi főgimnázium „Magyar Társaság”-ának 75 éves jubileuma. Azok között a következményekben oly jelentőséges áldások között, melyeket a reformáció Magyarországra hozott, az elsőből való a magyar nyelv ügyének a felkarolása, jobban mondva — a magyar nemzeti irodalom tulajdonképeni megmentése. A reformáció, a mely a nemzeti nyelvnek jogosultságát hangsúlyozta, ennek a követelésének érvényt is tudott szerezni s megcáfolta azt a felfogást, hogy a tudomány, nemzeti nyelv csak akkor virulhat, ha az illető nemzet jólétben, békében él.

A reformátorok lelkes serege nemzeti nyelven szól a hívőhöz, feléje magyar bibliával, énekes és imádságos könyvvel közeledik s a holt gyülekezetet alapít s benne iskolát szervez, ma-

gyar nyelven szólaltatja meg a tudományt. Ők: a reformátorok, az első tankönyvírók, sőt ők látják el a népet még szórakoztató olvasmányokkal is. Azok a vándorló, kicsúfolt prédikátorok, azok a szegény iskolamesterek olyan dicső korszakot tudnak megteremteni, a melyet a magyar nemzeti irodalom története róluk nevez el — protestáns kornak. S mikor saját hiveik lelki táplálékáról gondoskodnak, még az ellenfelet is ők tanítják meg arra, hogy akár szóban, akár írásban a nemzeti nyelvet használja. Vagy talán Pázmán irhatott volna magyarul, ha ők nem nevelnek neki olvasó közönséget s talán irt volna oly szép nyelven, a minővel ékeskedett, ha tőlük nem tanulja? Aligha.

Ez az ő hervadhatatlan dicsőségök, a mely magában véve is elég arra, hogy hálás emlékezetben éljenek az utókornál. Ha egyebet nem is tesznek vala, ha a reformáció más áldást nem is árasztott volna hazánkra, mint ezt, már ez is olyan, a minőhöz foghatót keveset találunk.

De a protestantizmus nem lett hűtlen önmagához, dicső multjához azután sem. Mikor — nem az ő hibájából — bekövetkezett az a kor, mely a nemzeti nyelvet elfeledte, tudósaink akkor is művelték a tudományt minden üldözés daczára. S mikor a fásult, érzéketlen, nyelvét megtagadó nemzedék után az ébredést sürgetők hangja megszólalt, meghallotta azt a protestantizmus is. Mikor Mária Terézia, II. József elnémetesítő politikája után s annak ellenhatásaképen a nemzeti érzés felbuzdult s követelte a magyar nyelv jogát, ez a felbuzdulás nem hagyta érintetlenül a protestáns iskolákat sem, hiszen az evangélikus soproni főiskolában már az 1790-ik évben megalakul a nemzeti nyelv művelésére a „Magyar Társaság,” megalakul oly városban, melynek lakossága túlnyomóan német s megalakul oly időben, mikor a hasonló kath. intézetek arra még nem is gondolnak.

Midőn pedig az 1825-iki országgyűlésen a szabadabb szellem még inkább megnyilvánul s Széchenyi István a magyar tudós társaság megalapítására fejedelmi adományt ajánl fel, a nemzeti nyelv ügyében való buzgólkodás megint evangyéliumi protestáns főiskolában, nemzetiségi vidéken, a határszélen emel oltárt, melynek az a célja, hogy rajta a magyar nyelv ápolásának tüze lobogjon. 1827-ben megalakult az eperjesi kollegiumban a „Magyar Társaság.”

Ez a társaság, a mely megalakulásától 1833-ig a kifejlődés, 1833—1846-ig a virágzás korát élte, azóta pedig megszakitásokkal és változásokkal a munka napjait éli, olyan multa és szerepre tekinthet vissza, a minővel az ország nem sok önképzőköre dicsekedhetik, akár a hatást, melyet gyakorolt és gyakorol, akár azokat a férfiakat tekintjük is, a kik kebeléből kikerültek s

irodalmunknak, egyházi és közéletünknek diszei, büszkeségei lettek.

A Magyar Társaság nem volt egyszerű önképző kör a multban s nem az a jelenben sem. A hazafiságnak, a magyar nyelv szeretetének ápolója, terjesztője volt és az most is. Hatása a multban nemcsak Eperjes város közönségének magyarosodására, hanem Sárosvármegyére is kiterjedt, hiszen a megye urai pártfogói, disztagjai voltak, kik nemcsak ünnepélyein, de gyűlésein is megjelentek s azokon cselekvőleg is részt vettek. Eperjes városának közönsége pedig nem egyszer gyönyörködhetett a Magyar Társaság ünnepélyeiben s magyarosodott akaratlanul is.

Irodalmunk, egyházi és közéletünk számára nem egy kiváló alakot nevelt e Társaság: Sárosov Gyula, Vachott Imre, Vachott Sándor, Szakál Lajos, Kerényi Frigyes, Lisznyai Kálmán, Greguss Ágost, Székács József, Haan Lajos, Máday Károly, Bánó Miklós, Hunfalvy János, Péchy Tamás, mind tagjai voltak. Mennyi fényes név, melyek nem ifjúsági önképzőkörünk, de bármely tudományos társulatnak is diszére válnának. S ha ehhez hozzávesszük, hogy ezt a Társaságot két oly kiváló költő mint: Petőfi és Tompa is megtisztelte látogatásával s működésével s ha meggondoljuk, hogy elnökei között oly kiváló férfiakat találunk, mint Gregus Mihály, Vandrák András, Herfurt József, akkor elmondhatjuk, hogy nem sok ily fényes multa ifjúsági önképzőköre van az országnak.

Szerepe, dicsősége a jelenben nem oly fényes, mint a multban volt, hiszen 1861. óta csak főgimnáziumi tanutók alkotják, holott azelőtt joghallgatók, teológusok is tagjai voltak, de jelentősége nem kisebb. Nem igen nevel az irodalom számára oly nagyságokat, mint az előbb elsoroltak, de hány fogékony ifjú kebelbe oltja bele a haza, a magyar nyelv szeretetét itt a hon határán, e nemzetiségi vidéken. Azelőtt disztlő gyümölcsös volt, ma inkább fanevelő, nemesítő iskola. De ne feledjük, hogy utóbbi szolgáltat előbbinek diszt. Épen azért méltán ünnepelhet, ünnepelhet nemcsak multjánál, de jelenénél fogva is.

Örömet, ünneplését azonban meg akarja osztani másokkal is s ezért ezúton is meghívja az ország irodalmi társulatait, a hasonló célú köröket, köz- és egyházi életünk vezetőit, volt tagjait s mindazokat, a kik iránta és nemes ügye iránt érdeklődnek. Ünnepeét folyó évi november hó 30-án délelőtt tartja. 9 órakor a protestáns tanulók a Collégium imatermében hálaadó istentiszteleten vesznek részt, 11 órakor pedig a jubiláris ünnepély lesz.

Az ünnepélyen Dr. Beöthy Zsolt irodalmunk kitünősége, Dr. Horváth Ödön az eperjesi Széchenyi kör elnöke fogják a Társaságot, üdvözölni, egy-egy ifjú pedig Csengey Gusztáv neves költőnk ünnepi ódáját, illetőleg a Ma-

gyar Társaság két: az 1885-ben érdemkönyvre méltatott költeményét fogja elszávalni, azonkívül lesz zene és ének.

A kik az ünnepélyre eljönni szándékoznak, azokat ezúton is kéri a Társaság, hogy jövetelőket a collégiumi főgimnázium igazgatóságánál nov. hó 25-ig bejelenteni sziveskedjenek.

Nemes irodalmi társulatok, köz- és egyházi életünk tiszteletre méltó férfiai, ifjú bajtársak, érdeklődők! jőjjetek, osztozzatok örömnünkben, ünnepeljetek velünk, tárt karokkal fogadunk. Kövesétek az irás szavait: „Örüljete az örülőkkel!”

Frenyó Lajos,
colleg. főgimn. vallástanár.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlésén Báuffy Dezső báró hosszabb megnyitó beszédet mondott, melyből örömmel olvasuk, hogy ref. testvéreink is kezdenek rátérni az általunk ajánlott és megkezdett útra. Ideje is, hogy a magyar protestantizmus végre valahára talpra álljon és multjához hiven, a nembánomság átkos szellemét lerázva, önérzetes hangon védje meg meglevő és követelje törvényben biztosított jogait. Kötelességévé teszi ezt protestáns egyházunk és magyar hazánk érdeke. Ezért örömmel üdvözöljük B. D báró beszédét, a melyet olvasva csak azt sajnáljuk, hogy miniszterelnöksége korában, a mikor a hatalom kezében volt, nélkülözöttük nála ezt a hangot és még inkább az ily irányú tetteket. Felette szomorú dolog, hogy ág. h. ev. és ref. uraink, mihelyt hatalomhoz jutnak, mintha kivetkőznének ev. vagy ref. voltuktól — egyházunk és hazánk nagy kárára. Az időnek számtalan jele talán alkalmas lesz arra, hogy nagyjainknak is eszébe juttassa protestáns voltukat.

A beszédből közöljük a következőket:

„Megnehezült az idők járása felettünk. Aggódva nézünk körül s látjuk a sötét mult vészes árnyait előtünedezni már-már feledett oduiból, érezzük, hogy valamit tenni kell és mégis tanácstalanul állunk; tanácstalanul, mert szinte hihetetlen előttünk, kik mindig a hazafias nemzeti szabadelvűség zászlóvivői voltunk e hazában. kik a vallási és felekezeti békés türelmesség áldását terjesztők légkörében nőttünk fel, hogy jöhet idő, midőn hitünkért, annak szabad gyakorlataért, ősi régi törvényekben biztosított vallásjogainkért, az 1848-ik évi XX. t.-c. második paragrafusában is biztosított vallások közötti egyenlőség és viszonyosságunkért aggódnunk kell

Szükség van a figyelemre! — Avagy mi protestánsok nem nézhetünk-e aggodalommal a jövőbe, ha a nagy katolikus gyűlésen ellenmondás nélkül hangzik el mintegy a felhívás Magyarország rekatholizálására? Nem a sötét mult vészes árnyainak felhívása ez? Nem szellemidézés ez a szabadelvű nemzeti hazafias irány ellen? Ellenére a vallási jogokat biztosító törvényeknek, nem

sérelme az 1848-ik XX. t.-c. 2. §-ában biztosított egyenlőség és viszonyosságnak?

Az egyenlőség és viszonyosság megsértését látjuk naponként nemzeti ünnepélyünknel, általában jogosult az aggodalom és feltétlenül jogosult azon megindult mozgalom, mely azt kívánja, hogy az 1848. évi XX. törvény cikk második paragrafus értelmében a vallásfelekezetek között a tökéletes jogegyenlőség és viszonyosság elvei az egész vonalon őszintén és igazságosan végrehajtassanak. Pedig e törvény nincs végrehajtva.

Nem ürhetők sem anyagi, sem politikai, sem társadalmi kiváltságok ott, hol jogyenlőség és egyenlő teherviselet van, ezért a törvényben biztosított tökéletes egyenlőség és viszonyosság azt követeli, hogy a milyen előnyben részesíti az állam a katolikus egyházakat, ugyanolyanban részesítse a többi törvényesen bevett felekezeteket is; a milyen terheket viselnek a nemkatolikusok, olyanok rovassanak a katolikusokra is; a milyen társadalmi kitüntetésekben részesülnek a katolikus püspökök ugyanolyanokban részesüljenek a nemkatolikusok is.

Indokolásul szolgál ez mind arra, hogy hajtassék végre őszintén és igazságosan az 1848. XX. t.-c. második paragrafusa és mentessék fel a nemkatolikus polgárság, mely az autonómiával járó költségekkel ügyisztáságosan meg van terhelve, minden jogtalan adóztatás alól. Jogtalan pedig minden adóztatás, mely régi elavult kiváltságokon és előjogokon alapszik és így ellenkezik az ország újabb jogrendjével és törvényeivel.

Ezen szomorú helyzettel szemben helyes, ha törvényes jogainkra hivatkozva, ha bizva abban, hogy törvénnyel biztosított jogaink kivívására nem állandunk egyedül, de velünk lesz az ország szabadelvű, hazafiasan gondolkodó katolikusága is: felállítjuk jogos és méltányos kívánságainkat. Kívánunk kell az állam és az egyház közötti viszonynak rendezését és a fennálló jogviszonyokhoz való alkalmazását. Kívánunk kell az 1848. XX. t.-c. 2. §-ának értelmében a törvényesen bevett vallásfelekezetek között a tökéletes jogegyenlőség és viszonyosság sérthetetlen elveinek őszinte és igazságos megvalósítását. Teendők első sorban az 1848. XX. t.-c. 2. és 3 §-ai érdekében sikra szállani. Jogosan és eredménnyel követelhetjük a kormánytól, hogy végre az 1848. XX. t.-c. határozott rendelkezéseinek eleget téve, a törvényesen bevett összes hitfelekezetek meghallgatásával az országgyűlés elé kimerítő javaslatot terjeszzen.

Nem tagadom, hogy fordulhattak, sőt talán fordultak is elő esetek, hol felekezeti érdekeink pártpolitikai tekinteteknek estek némileg áldozatul,

nem tagadom, hogy, mint már mondtam, viselt magasabb politikai állásom a határozott állásfoglalásban engem is feszélyez, mert mint szintén már mondtam, mindenek felett óhajtom, hogy országos pártpolitikát egyházi életünkbe be ne vigyük, hogy felekezeti pártok alakulását elő ne segítsük, de végre is szólanom kellett, mert itt az ideje, talán az utolsó órája az állásfoglalásnak. Állást foglalni, jogainkat érvényesíteni törekednünk kell, határozottan, céltudatosan és öntudattal, de mint Deák Ferenc mondtotta: az erélyvel és józan észszel párosulnia kell a leggondosabb óvatosságnak. A törvényvel biztosított jog velünk van, velünk az igazság, velünk az Isten! Ki ellenünk?

A dunáninneni kerület közgyűlésén
Laszkáry Gyula felügyelő a megnyitó beszédében többek közt így nyilatkozott:

„Ez évben a kerületünknek nyújtott államsegély is felemeltetett 30000 koronára s reményünk van reá, hogy ez még fokozatosan feljebb fog emeltetni; — ezzel azonban én még nem tartom az 1848-ki XX-ik törvénycikk rendelkezését végrehajtva. Ez a törvénycikk két irányban intézkedik: először kimondja, hogy a bevert vallásfelekezetek teljesen egyenjogúsítottak s továbbá kimondja ezen az alapon, hogy a vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségletei közállami költségek által fedeztessenek. En tehát ezentúl is sürgetendők tartom, hogy az állam ennek teljes mértékben tegyen eleget, nem érem be azzal, hogy ez csupán a miniszter nyilatkozata alapján évről-évre szavaztassék meg és utaltassék ki; de azt óhajtom, hogy az a többi felekezetekkel egyenlő mértékben számarányunkhoz mért összegben állapíttassék meg s törvény által biztosíttassék; ehhez jogunk van s erről én részemről le nem mondanék; mert igaz az, hogy a ki jogaitól megfosztatik, az azokat idők fordultával vissza szerezheti; de a ki ezekről önként lemondott, soha ezeket vissza nyerni nem fogja.“

Ugyanezen tárgyról a jegyzőkönyv 14. pontja ezt tartalmazza: 14. A m. é. egyetemes közgyűlés jegyzőkönyvének 70. pontjában megbizta az egyetemes főjegyzőt, a négy kerület egyhangú kívánsága alapján, hogy megszerkesztve az 1848. XX. törvénycikk végrehajtására vonatkozó sürgető felterjesztést, az a magas kormánynak a maga módja szerint nyújtassék át.

Be sem várva az illetékes tudósítást a felterjesztés netaláni s mily eredményéről, közgyűlésünk egyhangulag elhatározza: megkérendő az egyetemes közgyűlés újból az iránt, hogy az 1848. évi XX. törvénycikk 3-ik §-ának alapján, „az elv részletes alkalmazásával,“ intézzen új felterjesztést a magas kormányhoz az iránt, hogy egyházunk elöljáróinak s vezérférfiainak meghallgatásával, megállapítva a közigazgatás összes költségeit, azok teljes fedezéséről „ki-

merítő törvényjavaslat alapján“ késedelem nélkül gondoskodjék.

Lelkészválasztások a XIII. városi egyházmegyében Izsákfalvára megválasztott Hajsó Gusztáv komlói és Svedlérre Faix Mihály lomnizi lelkész, mind a két esetben egyhangú meghívással történt a választás. Rövid idő alatt 6 lelkészválasztással találkoztunk ezen egyházmegyében.

Szép ünnepélyt tartott a székesfehérvári ev. egyház nov. 9-én, a gyülekezet félszázados és papjának, Gáncs Jenőnek 25 éves jubileumát. Szívünk és lelkünk őszinte örömmel telt meg, midőn felzendült Luther éneke: „Erős várunk nekünk az Isten.“ Mendelényi Ede volt fehérvári tanító s jelenben kiskőrösi kántor vezetése mellett, Jubiláns megható hálaimája után nagytt. Hering Lajos főesperes lépett a szószékre s elragadta az egész ünneplő közönséget, midőn a hitjavítás áldásait fejtegette 3 részben: 1. szilárd alapon állunk, mely a Krisztus; 2. biztos célra törünk, mely Isten országa; 3. Isten kegyelmében élünk, mely a hűség koronája. Nem maradt szem szárazon, midőn a női kar elzengte Sánta Károly ünnepi énekét: „Dicsőség s hála szent nevednek, óh mi jóságos Istenünk.“ A második szónok Smid Mihály érds. esperes volt, ki 25 évvel ezelőtt bevezette a lelkészt a gyülekezetbe, prófétai ihlettséggel és ifjú lelkesedéssel hívta fel a lelkészt és gyülekezetet, miként feleltek meg a bennük helyezett bizalomnak. Feltűntette hű képét az igaz keresztyénségnek, mert mint gyámintézeti egyház, míg maga épült, egyszermind épített másokat is; a küzdő kis nyáj gyámolított nálánál erőtlenebbeket. Midőn kétséges pillanathban az eszközök hiánya miatt ezek estek csüggedésbe, Istenbe vetett bizalommal nagy munkát végzett. Végül áldást mondott a lelkészre, egyházra és házára.

Istentisztelet után diszgyűlés volt, melyet dr. Hattyuffy Dezső felügyelő nyitott meg, vázolván a gyülekezet 50 éves munkásságát. Gáncs Jenő lelkész törekvéseit dr. Burchard Béla-váry Rezső méltatta, igaz bibliai alapon mozgó beszédben. Ezután következett Kalmár László gondnok történelmi felolvasása, mely külön emlékkönyvben is megjelent. A nőgyűlés részéről Giffung Edéné nagyhatású beszédet mondott.

A Lórántfy Zsuzsánna leány-egyesület köszorúját Marossy Zsuzsánna nyújtotta át hatásvos beszéd kíséretében. Az ifjúsági kör elnöke, Kalmár Béla, lelkesült érzéssel zárta be a tisztelgők sorát.

Ugyancsak a ref. egyház előjárósága Tatay Imre lelkész vezetése mellett tisztelgett s fejezte ki üdvkivánatait. Gáncs Jenő minden egyes küldöttségnek lelke egész bensőségével mondott hálás köszönetet és imádsággal zárta be a szép ünnepélyt.

Rózsahegyen az ottani ágostai evangélikus lelkész, és a járásbiróság között a következő eset fordult elő: a járásbiróság átírt a lelkészhez, két születési anyakönyvi kivonatot kért tőle. A pásztláv lelkész a kivonatok tót szövegű űrlapokon, tót nyelven küldte meg a járásbiróságnak. A járásbiróság azonban visszaküldte a kivonatokkal azzal a meghagyással, hogy azokat magyar nyelven kell kiállítani. A lelkész azonban ellenszegült és kijelentette, hogy erre nincs kötelezve, mert az anyakönyvei is tót nyelven vannak vezetve. Erre a járásbiróság három napi határidőt adott a lelkésznek, hogy a kért kivonatok ezen időn belül magyar nyelven annál is inkább terjeszse be, mert ellen esetben a törvény értelmében ezer korona pénzbírsággal fog sújtani. Ez hatott s a lelkész a kitűzött határidőre a kivonatok magyar nyelven kiállítva küldte meg a járásbiróságnak. Szomorú jelenség, hogy Magyarországon egy lelkész csak fenyegetés után használja a magyar nyelvet. (Igy írják a politikai lapok. Mi csak azt jegyezzük meg ehhez: ha a lelkésznek először nem volt igaza: miért tagadta meg a magyar kivonatot, — ha pedig igaza volt, később miért adta ki mégis a magyar kivonatot?! Magát és az evang. egyház hírnevét pellengérré állította.)

Templomszentelés. A diósgyőri ág. hitv. ev. egyházközség szép, új templomát f. hó 9-én szentelte fel s adta át magasztos rendeltetésének **Zelenka Pál** tiszai egyházkerületi püspök. A nagy küzdelmek között létesült szent alkotás megáldása öröm és hálaünnepé avatta a felszentelés napját. Teljesen méltó volt az ünnepelés a nagy és nehéz munka keresztülviteléhez. Istent dicsőítve, az evangéliumi gyümölcsöző hit és a Krisztus egyháza érzett, teremtő, munkás szeretet fényét láttuk ragyogni az ünnepi áldozat fellobogó lángjában. Vigasztalódást jelent az anyaszentegyházunkra nézve a jelenben s biztató reménységet a jövőre.

Dél előtt 10 órakor a régi imaházban búcsúztatta el az egyház népét **Túrócypál** főesperes megindító, szívből fakadt, remek beszédben mindig hiven látogatott egyszerű szent hajlékától. Sirva hagyta el a nép lelki épülésének régi, kedves otthonát. Innen az új templomhoz felvonulás harangzúgás közt történt. Az új templom ajtaja előtt **Görgey László**, az újonnan választott felügyelő adta át a templom kulcsát a püspöknek, hogy nyissa fel az Istenben vágyó lelkek előtt az Úr új hajlékát. Az istentiszteleti első éneket **Szkalos Emil** s. arnóti lelkész kezdte az oltár előtt Isten segítségül hívásával. 2 énekvers s az egyházi dalkör éneke után megtartotta a püspök felavató beszédét. Hitteljes erővel, magával ragadó mély hatással folyt ajakáról a szó, megihletve a sziveket, telemelve a lelkeket. Beszéde az evangéliom felkent apostolának beszéde volt. Felavatta és

átadta szent hivatásának az új templomot az Ige, hirdetésére, a szentségek kiszolgáltatására s az Istent imádó vallásos szent érzések fenntartására szolgáló összes részeivel s felszerelésével együtt. A felavató beszéd után a gyülekezet éneke hangzott fel. Ezt követte **Nemes Károly** helybéli lelkész szószéki szent beszéde. Lendületes, tartalmas, szép beszéd volt, élénk hatást tett a hivekre. Beszéd közben a dalárda, végzetével a gyülekezet énekelt. Azután **Görgey László** egyházi felügyelőt igtatta hivatalába szép beszéddel **Túrócypál** főesperes. A beigtatott felügyelő meleg vallásos érzésről tanúskodó beszéddel foglalta el hivatalát s 50 korona évi járulékot ajánlott fel az egyház javára. Hittestvéri, igaz érzéssel üdvözöljük e helyen is egyházunknak a köztiszteletben s becsülésben álló előkelő, új munkását. Kezébe vette az evangéliom zászlaját, lobogtatta hittel, lelkesedéssel magasan! Vezerelje pályáján az Úr kegyelmé!

Beigtatás után az Úr szent vacsoráját osztotta ki a püspök a nagyszámú hiveknek. Azután magas szárnyalású záró imát mondott s megáldá a gyülekezetet, véget ért az ünnepi istentisztelet.

Délben közebb volt, erre táncmulatság. Az ünnepségen részt vettek: **Radvány István** egyházmegyei felügyelő, **Lichtenstein József** kiérdemült egyházmegyei felügyelő, **Markó László** egyházfelügyelő, a diósgyőri vasgyár és a miskolci üzletvezetőség főbb tisztviselői, **Kulcsár Károly** tiszakerületi pénztáros, **Leskó Béla** kazai, **Kovács Andor** orosházi lelkészek, egyházzak küldöttei és nagyszámú közönség.

Eszéken f. évi nov. 16-án **Hildebrand Keresztély** mezőberényi segédlelkész lett megválasztva lelkészül

KÜLFÖLD.

A pápás propaganda élére a kultúrharcos **Ledochowski** biboros utódjaként **Gotti** biboros került a mezitlábás karmeliták rendjéből. Mint generális praefektus alá tartozik a XV. **Gergely** pápa által 1621. létesített propagandakongregáción kívül még a IX. **Pius** pápa által létesített s a keleti ritus ügyeire kiterjedő propaganda kongregáció is. Uralma és fennhatósága alatt állanak a földkerekség összes missziói, vagyis feje ő 191 egyházi méltóságnak, 5484 missziói papnak 33 306,200 kath. hívőnek. Összehasonlítás kedvéért megemlítjük, hogy Európának van 12 vikariátusa, 580 papja és 246,290 kath. híve. Ebből Németországra 3 vikariátus esik. Ázsiának van 59 vikariátusa, 2631 papja s 418,000 kath. híve. Amerikának 14 vikariátusa, 308 papja és 327,490 kath. híve, s Ausztráliának és szigeteinek van 15 vikariátusa, 299 papja és 131,400

kath. hive. Mint praefektus egy metropolitához hasonlítható. Európának van 4 ap. praefektusa, 148 papja, 111,260 hive, Ázsiának 12 praefektusa, 202 papja és 105,960 hive, Afrikának 26 praefektusa, 457 papja és 89,300 hive, Amerikának 5 praefektusa, 76 papja és 50,700 hive s végül Oceániának van 4 praefektusa, 16 misszionáriusa és 28,800 hive; valóban e pápas propaganda egy nagy háléhoz hasonlítható. Így közli ez adatokat a „Chr. D. Chr. W.“ a német Germánia nyomán.

A bajor ev. tartományegyház 1901. évi belső állapotairól érdekes és tanulságos egyházi statisztikai táblázatot tett közzé a kir. főegyházi tanács Bajorországban. A Rajnán inneni részében az ev. száma 1 299,389, szül. 42,967 élő gyermek, ebből 37,083 törvényes és 5,884 törvénytelen. Az egész tartományegyházban a törvénytelen ev. gyermekek száma 138. 42,967 élő gyermekből kereszteltetett 42,795, 172 gyermek nem részesült a keresztségben. Konfirmáltak az 1901. évben 25,147 gyermeket és pedig 12,482 fiút és 12,665 leányt. Áttérés volt 222, kilépés 190 esekben. Az áttérték között van 191 kath., 2. ref., 3 szabad egyházi, 19 sektárius és 6 zsidó. A kilépettek közül 115 lélek a kath., 4 a ref., 20 a szabad vallási és 35 a sektárius vallásfelekezetre tért át, 16 kilépett egyén semmiféle vallásfelekezethez sem akar tartozni. Forrásunk azonban megjegyzi, hogy ebben az ultramontán német királyságban a kath. egyházba kitértek száma nem mind ismeretes. Az ultramontán lélekvásárlás és fogdosás hálója olykor titokban is működik. Ami a házasságokat illeti, úgy 8932 tiszta ev. házasságból 8792 egyházi megáldásban is részesült, míg 140 házaspár nem vette igénybe az egyház szolgálatát. Vegyes házasság volt 3068, mely számból 1529 ev. egyházi megáldásban is részesült, míg a többi úgy látszik a kath. egyház szolgálatával élt. Egészben véve az ev. egyház mindössze 10,421 házasságot áldott meg. Válás volt 18 esetben. Haláleset volt 26,124, ebből 268 öngyilkos. A statisztikai táblázat egyúttal sok prot. embernek egyháziatlanságáról és ingatag jelleméről is tesz említést. Pedig Bajorországban, ebben a német Belgiumban a prot. Sion óreinek fokozott éberségre és odaadó ev. munkásságra van szükségük. München városában a protestantizmus állandóan emelkedőben van, míg más dekanátusban némi hanyatlás észlelhető. A bajor protestantizmusnak egyik igen lelkes organuma a Gusztáv-Adolf egyesület és az Evang. Bund.

A szászországi egyházi értekezlet október 15-én tartotta Meyer zwikauai superintendens elnöklete alatt ez évi rendes közgyűlést, a melyen 140 tag vett részt. E tizedik közgyűlésen a tudományos előadást Bousset göttingai tanár tartotta „a zsidó apocaliptika, annak vallástörténeti állása és újszövetségi jelentősége“

cimmal. Majd Króber lipesei lelkész az utóbbi évek eseményeinek tapasztalatai alapján „gondolatokat és kívánságokat“ terjesztett elő „a katonai lelképásztorkodás köréből,“ a melyben különösen a katonai lelkési szolgálatnak az illetéktelen katonai beavatkozásoktól való függetlenségét vitatta. Végül Schmidt, annabergi egyházi tanácsos „a lelkészek anyagi helyzetéről“ tartott előadást. Egyhangulag elfogadott javaslatai szerint a korpótlékok összege a lelkészeknél 5400 márka; a korpótlékok a 27 szolgálati évvel kezdődnek s azok fedezetére egy egyházi központi pénztár létesítésék. Őszintén örvendünk Szászország evang. testvéreink komoly és lelkes mozgolódásán.

A francia protestantizmusról Fauque akadémiai tag a „Revue latine“ közlései szerint következőleg nyilatkozott: Történetileg kimutatta, hogy a protestantizmus „nem német importum,“ sőt inkább Lefèvre d' Etaples már jóval Kálvin és Luther előtt egyengette az evangéliom útját s Kálvin minden tekintetben teljesen önálló szellem. „A francia protestánsok oly erős francia hazafiak, hogy tényleg Franciaország savának nevezhetők.“ Azt is dicsérettel említette a tudós akadémikus, hogy a francia protestánsok készítettek elő a galicizmus s a jansenizmus alakjában a reform katolicizmust s mégis mindig jó francia republikánusok maradtak. Később azonban már azzal vádolja őket, hogy mindmegannyian infallibilisták. Minden protestáns egy-egy pápa, a ki nem téved és nem tévedhet. Szinte abban a meggyőződésben élnek a francia protestánsok, hogy az értelemnek ők a kizárólagos tulajdonosai s a világ észszerűsége 1530-al kezdődik. Sőt még az erkölcsiséget is ők vették bérbe. „Az erkölcsi érzék csak a prot. lelkészeknél és hiveiknél található. A többiek eléggé jó emberek lehetnek, de nincs lelkiismeretük.“ A vallásnak, nemzetnek, sőt az emberiségnek érdeke az, hogy minden nemzetben a protestánsoké legyen az uralom. „A ki nem tartozik hozzánk, azt vissza kell szorítani, vagy megbénítani, mert meg van romolva. Minden prot. ember egy-egy Robespierre.“ Ime ilyen tendenciákat tulajdonít a francia akadémikus a protestánsoknak s azt kívánja, hogy ezeket le kell szorítani a közélet teréről, mivel hallatlan önértékük van s még mindig hegemoniára törekül. Azt is mondja, hogy Franciaország vallási tekintetben maig is forrongásban van s igen gyakoriak Foquet kijelentéseivel szemben azok a nyilatkozatok is, hogy a franciakon csak a protestantizmus segíthet.

(Eperjes.)

Dr. Szlávik Mátyás.

Franciaországból. A francia vallási harcok folyamán a montaubani érsek jönnek látta-körlevelet intézni a belmonteti hivekhez (a menyj

nyiben azok) s inti őket, hogy ne hallgassanak a hamis prófétákra, hanem legyenek odaadó, hű gyermekei az anyazentegyháznak. — Az érsek úrnak nyomban megfelelték a szabadelvű lapok, s egy pár külön kinyomatott levélben, sőt több falragaszokon is jól odamondtak neki; a „Le Chrétien Français“ lap szerkesztője pedig többi között ezt írja: „az érsek fenyegetései, nagy hangú szólásai a szentségről, szakadásról, Judásról nem fogják a belmonteti híveket megfélemlíteni. Az érsek úr felett áll a Jézus Krisztus, ki ezt a püspöki theológiát tekintetbe nem veszi, a Szentlélek pedig arra tanít, hogy inkább kell engedni Istennek, mint az embereknek.“ Okot közelebbről ezen összeütközésre B e s s é d e abbé igazi keresztyén szellemű magatartása s igehirdetése adott, ki természetesen kegyelemvesztett lón a fő hierarchiai körökben, a hol nem szenvedhetnek el oly tanítást, hogy a hol a Krisztus, ott az egyház, azaz elszenvednék, ha folyton az volna a bizonyítandó s bebizonyított tétel, hogy a Krisztus helytartója nem tévedhet. A lap 150. száma az abbé arcképét is közli.

Az ultramontán római katolicizmus védelmére és a protestánsok megtévesztésére (s csalétekül) a hierarchiát rendszabályozó állam elleni irányzattal alakulóban van újabban az úgynevezett „ligue de l'enseignement libre“ (szabad tanítás szövetsége) s felhívatnak a protestánsok is, hogy lépjenek be a ligába, tömörüljenek, egyesüljenek a köztársaság által megtámadott szent keresztyén vallás oltalmára, annál is inkább és természetesebben, mert hogy az állam a protestánsok tanítási s vallási szabadságát is kikezdi s idővel teljesen megsemmisíti s miután a felhívást a református Witt-Guizot aláírta s a liga általán a keresztyenség közös ügyéről, megtámadott szent érdekeiről és igazairól beszél: kellett foglalkoznia a dologgal a francia protestáns közvéleménynek is s az eredmény az, hogy bizony a francia protestánsok nem hajlandók Rómával egy táborba szállani s küzdeni; mi — úgy mond például az ág. hitv. ev. egyház közlönye a „Le Teinoignage“ 36-ik (szeptemberi) egyik számában — ne segítsük a római katolicizmust a szocializmus és a köztársaság ellen, mert ha Róma győz, mi nem nyerünk semmit, hadakozzanak tehát csak ők s ez bizonyára helyes álláspont a protestantizmust a multban máglyával is üdvözíteni kész Rómával szemben, mely multban, jelenben s jövőben mindig egyforma akar maradni. A liga gondolata azonban mégis kísért némely francia protestánsok fejében, a mennyiben szó van egy indítványról, hogy t. i. kellene a tanszabadság egyesületének eszméjét tanulmányozásra kiadni egy protestáns papnak és egy protestáns ügyvédnek. Az ultramontánok kacérkodnak a protestánsokkal abban is, hogy nyakra-főre dicsérik az angol protestánsok vallá-

sosságát. „Ime az egész világ látja — úgy mond Christianisme rom. kath. lap — hogy két ország, melyeket csak egy kis tenger választ el egymástól, mennyire különbözik vallásosság tekintetében egy a másiktól. Az egyik protestáns (Anglia) a másik katolikus (Franciaország) s míg amott dicsérik s dicsőítik az Istent, itt szidják s káromolják. Ott mindenütt hirdetve s írva van (a szivekbe is vésve) hogy: God save the King: Isten! óvjad a királyt!“

IRODALOM.

Prot. árvaházi képes naptár. 1903. Szerkeszti Kenessey Béla, kiadja Hornyánszky Viktor. Ára 60 fillér. A hirdetésekön kívül 167 negyedrévű lap. Tartalmáért is, a jótékony célért is ajánljuk a lelkészeknek, tanítóknak e naptár terjesztését. Tartalma: Imádság idején, Szabolcska Mihály. — Tisza Kálmán (képpel) — Áhitat útja, Lampérth Géza — Nehéz időben, S. Szabó József. — Dr Darányi Ignác (képpel) — Szent karácsony napján, Ladányi. — Hegedüs Sándor (képpel) — Szentély, Vargha László. — Menjünk Amerikába, elbeszélés, Forgács Endre. — Hálaének, Balatoni. — A legnagyobb magyar ref. leányiskola (képpel) — Apróságok. — A Kántalók, Sipos Ida. — A búr háború vége (képekkel) Téli estén, Bernáth Lajos. — Egy kuruc hős regénye, Hörk József — Őt kövesd, Zalai. — A Peleé tűzhányó-hegy pusztítása (képekkel) — Fagy, Forgács. — Nemzetes asszony, elbeszélés, Juhász Sándortól. — Egy atyafi valomása, Frenga Lajos. — A brassói magyar prot. jótékony nőegylet. — Molnár János arcképével. — Este a falun, Juhász Sándor. — A bölcs tekintetes úr. — Jézus mint építőmester. — Kardos Gábor. — Kossúth Lajos születésének századik évfordulóján, Tóth István. — Hiszen csak gyermek még, Gratz Mór. — A mi árvaházunkról. — Képek: Zrinyi M. és Bethlen G. szobra, Tóthfalusi Kis Miklós siremléke, gr. Festetics György szobra, Tompa Mihály szobra, Luther és Calvin arcképe, Wittenberg és Wartburg, A budavári halászbástya. — Hasznos tudnivalók a gazdaság és háztartás köréből. Havi dolgok a gazdaságban. Prot. egyházi tiszt. névtár.

Ev. Egyházi Szemle. „Olyan hangot is hallottunk, hogy az 1848. XX. t. c. fessegetésénél nem szabad csak a pénzt emlegetni, a segílyt hangoztatni. Ez más szóval annyit tesz, ne beszéljünk ezen törvény végrehajtásáról. De akkor legyen bátorságunk nem beszélni róla, vagyis nyíltan frontot csinálni ellene. Mert a ki e törvényről beszél, annak másról nem lehet beszélni, csak a pénzről, mivel e törvényben másról nincsen szó.

(Én uram és én istenem, ha egy prot. pap, egy prot. lapszerkesztő, annyi gyűlés, felirat, vita után még csak annyira van, hogy nem ismeri a törvényt, akkor ugyan csehül vagyunk. Hiszen az 1848. XX. 2. §-a így szól: „É hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetre nézve különbség nélkül tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapittatik meg.” Hát ez csak pénz!?) Hogy a dolog nem lenne előkészítve, hogy meg kell nyerni ügyünknek a kormányt, a katolikus köröket s általában a közvéleményt, erről szintén lehetne beszélni, de nem sokat. A törvény készen van s mi készen várjuk a végrehajtását s nincs egyház, a mely abban a pillanatban ne tudná megmondani, mennyi az évi szükséglete, csak tessék megkérdezni. A katolikus köröket sohasem fogjuk megnyerni ez ügynek, erre kár egy szót is vesztegetni. A közvélemény meg velünk van. A mi a kormányt illeti, hát az baj, ha az ellenünk van, de a kormányt sem fogjuk megnyerni négyeszműközi kihallgatásokon, hanem nyílt fellépésünkkel és alkut nem ismerő követelésünkkel. A kormány nem adja a magáéból, az nem zárkozhatik el a jogos kívánság elől.

Alkotmány. Megemlékezik arról a feliratról, melyet Nyitra megye adott be, a pánszláv mozgalom elnyomása végett különféle javaslatokat hangoztatva egyházi és iskolai ügyekben is. Az iskolákra vonatkozó javaslatokat felekezet érdekből kárhóztatta az Alkotmány; erre most így nyilatkozik: „nyitrai elvbarátaink most arról értesítenek miakat, hogy az említett nemzetiségi bizottság munkálatai mögött a kath. iskolák ellen irányuló legosekélyebb célzatosság sem rejtőzködik. A füzet minden tételei, melyekben a felekezeti iskolák magyar nemzeti szempontból kifogásoltatnak, a nemzetiségi törekvésektől befolyásolt felekezeti iskolákra értendők. Ilyeneknek pedig senki sem tarthatja a kath. iskolákat, mert az államalkotó katholicizmusnak vannak nemzeti, de nincsenek nemzetiségi törekvései.” Vagyis tehát az ág. hitv. egyházi iskolák ellen fújták meg a riadót! Rége megmondtuk, hogy a papok és tanítók pánszláv bujtogatásának az egyház adja meg az árát! Milyen furesán hangzik: államalkotó katholicizmus, hiszen épen az ellenkezője igaz: államsemmisítő; tönkretette Olasz-, Spanyolországot, felibe akar kerekedni minden államnak a pápaság. Vannak nemzeti, de nincsenek nemzetiségi törekvései, hiszen csak a minap hangzott el Bubic s püspök pásztorlevele a pánszláv kath. papok ellen. Hanem hát a világ hamar felejt, némely olvasó pedig nem gondolkodik!

Sárospataki Lapok. „Minket az, hogy Szentiványi Árpádnak sikerült-e, nem-e magát rehabilitálni, vagy csakugyan még csak „excusálni” valója sem volt: nem érdekel, mert a mentegődzés, vagy igazoltság akkor, a mikor a közvélemény már megállapodott s talán nem is hibá-

san, nem is tévesen: keveset nyom a latban, ha csupán kulissza titkokra történő hivatkozással megy be, a melyek bizony semmit sem érnek, mert nem kötelezők s nyilván sem tarthatók. Talán az sem érdekel valami nagyon, hogy a felügyelőt egyházkerülete meghagyta a maga sértetlenségében, hogy mint „justus ac tenax vir” érvényesüljön, hiszen a mai társadalmi szokások mellett s állapotok között bizonyos dolgok nem ott hajtatnak végre, a hol kellene s a bizalomnyilvánításoknak erkölcsi becse s jelentősége épen azért is keveset jelent. Akkor, a mikor látjuk, hogy a kötelezéseket nem teljesítőknek is adnak, adni hajlandók ebben a mi országunkban elégtételeket; akkor a midőn azokat is rehabilitálgatják, a kiket méltó joggal sújt az ítélet szava: bizony mondom, nem sokat adhatunk arra, hogy például Szentiványi Árpád felügyelőnek sikerült magát kivágnia kerülete előtt a protestáns közvélemény előtt egyáltalán nem tisztázott álláspontjának terhe alól. Hanem igenis nagyon közölről érdekel mindnyájunkat mindaz, a mi a Szentiványi Árpád mosakodásával kapcsolatban történt azon a miskolci gyűlésen. Érdekel különösen az a nyilatkozat, a melyet Kubinyi Géza tett, a ki pedig csak úgy tagja a szabadelvű pártnak, mint Szentiványi Árpád és érdekel az, hogy ebben a nyilatkozatban az a felfogás jelentkezett, a mely a magyar protestantizmus hiveinek s követőinek általános felfogása tartozik lenni. Kubinyi Géza a miskolci gyűlésen a nyíltság, az őszinteségnek, a határozottságnak, a hangját hallatta s bár bizalmi nyilatkozattal tisztelte meg a kerületi felügyelőt, mégis hangsúlyozta azt, hogy a taktikázás, a négy és hat szem között való tárgyalgatások s nyilatkozat tervelgetések és előkészítgetések egyáltalán nem szolgálnak javára annak a nagy kérdésnek, a melyet a protestánsok megmaradhatása egyik feltétele gyanánt tekintünk.

Szentiványi teljes komolysággal veszi a miniszterek ígéretét, mintha a mult időkben maguk a törvények sem bizonyultak volna hiába valóknak a protestáns érdekek, jogok és igazak szempontjából. Annyira komolyan veszi az ígéretet, hogy a mint magát kifejezé: garanciát merne vállalni az ígéret beváltásáért. Kissé feltételes ugyan ez a vállalkozás s talán nem is ér sokat a Kubinyi Géza becsületbeli köteletség elve mellett, a melynek még a miniszterekre is van hatása, mert a férfi szó köti őket, de bár feltételes a vállalkozás, mindenestre elismeréssel adózhatom érte Szentiványinak, mert az ígéret és eljárás komolyságát föltétlenül elárulja. Csupán egy a baj akár a Kubinyi, akár a Szentiványi e fontosnak nevezhető eljárásánál s nyilatkozatainál. S ez az: nagyon, de nagyon kétségesnek tarthatják ők maguk is azt az ügyet, a melynek érdekében ilyen nyilatkoza-

tokat kényszerültek tenni! Valósággal mint-ha az az állapot, az a helyzet következett volna be, a melyben immár azt kellett hangoztatni a politikusoknak a politikusokkal szemben: utóvégre még a politikában sem szabad megfélekezünk arról, a mi a férfit férfivá teszi, t. i. a becsületről!

Cirkevné Listy 9-ik számú vezércikke „Tót papocskák” magyar cím alatt foglalkozik Scholc Ödön és dr. Szilávik Máttyás polemiájával a „Gouthold” című naptárnak az „Évang. Egyház és Iskola” 28. számában szellőztetett állításai kapcsán. Cikkirő Szilávikot támadja, Scholczt dicséri, különösen azért, hogy az eperjesi teológusok megbüntetését elítéli, de ugyancsak a dicsért naptár szerkesztő által lealázó értelemben emlegetett „tót papocskák” erős tót önérzettel oltalmazza, vagyis az igazi tót papok nyílt harcviselését magasztalja szemben az eperjesi, nyiregyházi vagy honti „tót papocskák” hajlongó rendszerével. A következő cikk címe s tárgya ez: „Hogyan idegenednek el az egyháztól a míveltek?” (Klawenes lelkész előadásának ismertetése) Végezetül a tiszai egyházkerület közgyűlésének és a miavai püspöki egyházlátogatásnak ismertetése teszi bizonyára érdekessé a lapot. A közgyűlési leírás tenorja Szentiványi Árpád ellen fordul; színházi jelenetnek mondja az egész lefolyást, a mikor a lipői s árvai kiküldöttek, mint nézők szerepeltek. Dr. Baltik Frigyes miavai egyházlátogatása története pedig arról tesz tanúságot, hogy a dunán-inneni ev kerület e legnépesebb egyházában két párt volt s talán van is; az egyik, a mely a püspököt ridegen, a másik, a mely melegen akarta fogadni; győzött az utóbbi, Valasek lelkészszel; az igazi hangulatnak azonban a kifejezője — úgymond a lap — a másik párt, melynek főkepviseelője Stefánik Igor lelkész, ki hűveivel a fekete keresztet szereti s nem a vörös fehér zöld diszeket.

Alkotmány. A reformáció ünnepe alkalmából cikket ír, s ugyancsak beteketi a protestánsokat, nagyban és kicsinyben, egészben és egyenkint. Minden bajnak a reformáció az oka. Honnan van tehát, hogy a protestáns nemzetek virágoznak, gazdagságban, hatalomban, tudományban, művészetben előljárnak, a katolikus nemzetek pedig hanyatlanak, sőt maguk úzik ki papjaikat, a barátokat országuktól, mint nemzetök veszedelmét? Milyen részrehajló és igazságtalan az ítéletben a cikkirő, mutatja a következő idézet: „A protestantizmus kiváló férfiai között teljesen ideális alakokat alig találunk. Nagy protestáns államférfiaink között hiába keresünk Hunyadi János, Zrínyi Miklós, Rákóczy Ferenc, vagy Széchenyi Istvánhoz fogható igazán ideális hazafiakat. Kiváló egyéneik nagyságának elismerésében és megcsinálásában a személyes érdek mellett majdnem

mindig és mindenütt jelentékeny szerepet játszott a reklám, sőt a terrorizmus is. Bármennyire vették is a mellüket a protestánsok, ők csak elméletben voltak először hazafiak és csak azután protestánsok, a gyakorlatban azonban mindig először protestánsok, még pedig a kiméletlenségig s csak azután hazafiak.” Elfelejteti az Alkotmány, hogy Magyarországon hosszú időn át a protestánsok ki voltak zárva az előkelőbb közhivatalokból, tehát nagyobb szerepet nem igen vihettek. Államférfiaink között Bethlen G., Bocskai, Thököly, újabbak között Kölcsey, Kossuth, gr. Teleki László, Irányi elég ideális férfiak. Kazinczy, Kölcsey, Berzsenyi, Arany, Petőfi, Tompa nagyságához nem szükséges a reklám vagy éppen terrorizmus, ellenben nagyságuk fenntartására hiába alkalmaznak kath. részről minden reklámot. A hazafiságra nézve pedig maga a Syllabus adja meg tájékoztatást s annak szellemében helyesen mondotta gr. Zichy Nándor hogy ő előbb katolikus, és csak azután magyar, a kath. gyűléseken előbb üdvözlök a pápát, és csak azután a magyar királyt, pápai lobogó, pápai himnus a kath. gyűléseken van; a protestáns a hazájának határán kívül nem keres, nem ismer külföldi hatalmat, hazafiság tekintetében pedig tud is, akar is, mer is egyszerre lenni magyar és protestáns!

T E M E T Ő.

Linberger István.

1825—1902.

Nagy halottunk van. Linberger István meghalt, ki félszázadon át kisebb nagyobb körökben áldással működött és az egyház és iskola, valamint az irodalom terén is kiváló szerepet játszott.

Linberger István született Sopron városában 1820-ban és ugyanott a gimnáziumi és teológiai osztályokat szép sikerrel végezte. Teológiai és philosophiai ismeretének gyarapítása céljából a jénai és hallei egyetemeket látogatta 1847/48—1848/49 ik években, mint dr. Hase Károly, majd a híres bölcsész, Erdmann szorgalmas tanítványa.

A gyakorlati életbe átlépve, 1849-ben a soproni gimnáziumban és 1853-ban az eperjesi teológián nyert alkalmaztatást. 1859—1865-ben a dobsinai lelkészi állomást foglalta el, mely időben a tiszakerület és az egyetemes konvent jegyzője is volt. 1865—1871-ben a felsőlövői iskolák élén állott, mint azoknak igazgatója 1871-ben hivatott meg késmárki lelkésznek, mely állásában 1889 óta az állami polgári és felsőbb kereske-

delmi iskolában mint vallástanár is közreműködött.

Ez évi május 26-án, nagy ünnepélyességek lefolyása mellett, minden állásáról visszalépett, érezvén testi gyengéit és fogyatkozásait.

Ezen hivatalos működésén kívül nagy szorgalommal szentelte tollát a tudománynak és az irodalomnak. Tartalmas cikkeket közölt a Hornyánszky kiadásában megjelent „Protestantische Jahrbücher für Österreich“ című folyóiratban, „Mancherlei Gaben und ein Geist“ Ohly Adolf Stuttgartban megjelenő homiletikai kiadványában, a protestáns szemlében és több más hazai egyházi és iskolai lapban. De önálló munkák szerkesztője is volt. Tőle jelentek meg: „Feierstunden im Hause der Herrn,“ „Gebethüchlein zum Gebrauch ev. Christen,“ „Geschichte des Evangeliums in Ungarn und Siegenbürgen“ és „Geschichte des VI. Königlichen Freistädler Seniores.“ Egyszersmind az új magyar szövegű ó testámentom kiadásánál szintén közreműködött.

Családi élete nem volt zavartalan. Két feleségét és több telviruló gyermekét sirba kellett kísérenie Harmadik felesége több kiskorú gyermekével siratja a kedves halottat, kinek szeretetére, gondjára és ellátására még nagyon is rászorultak volna.

Tevékeny és áldásos életének a halál váratlanul, gyorsan, rövid szenvedés után vetett végét nov. 4-én, élete 77-ik évében.

A temetés nagy részvéttel nov. 6-án ment végbe. Az iskolák tanítói, az egyházközség tagjai, a város és a környék lakói, valamint számos lelkesztárs, a VI. szabad királyi városi, a XIII. városi és a sátoraljai egyházmegyék kötelékéből gyülekeztek a koporsó körül. A halotti ház előtt a gimnáziumi dalkör szép négyhangú éneke után a koporsó a templomba vitetett, hol Dianiska Andor VI. szabad királyi főesperes mondott megható halotti beszédet. A sirnál Binder Jenő gimnáziumi vallástanár és helyettes helybeli lelkész búcsúztatta el szép szavakban a drága halottat, kinek utolsó nyugvóhelye felett Dianiska főesperes még imát és áldást mondott. A gimnáziumi ifjúság énekével véget ért a megható gyászszertartás. Ki százakat és százakat 31 szolgálati éve alatt Késmárkon nyugalomra kísért el, az most maga is sok könnyel és áldáskívánatokkal sirba szállt, mely felett a költő igazsága örök fényben ragyog:

A derék nem fél az idők mohától;
A koporsóból kitör és eget kér,
S érdemét a jók, nemesek s jövendő
Századok áldják.

Weber Samu.

ÜZENETEK.

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozunk.

M. G. A mult félévre kellett a minapi. — **G. J.** Melyik szám maradt el? — **K. M.** Nem közölhető. Nem a mi lapunkba való. — **W. S.** Köszönjük; helyet szorítottunk neki. — **V. M.** Nem közölhető.

Segédlelkész

keresek. A feltételeket levélbeli megegyezés útján állapítjuk meg.

Orosháza, 1902. november hó.

VERES JÓZSEF
esperes.

P á l y á z a t.

Eddigi segédem rendes lelkésznek megválaszlatván, helyette német és magyar nyelvben otthonos

k á p l á n t

keresek. Jövedelme 800 korona évi tiszteltidj, bútorozott szoba teljes ellátással. — Az állás azonnal elfoglalandó.

Mezőberény (Békésm.) 1902. nov. 16.

Dax György
ev. lelkész

94. 1—1

Pályázat meghosszabbítás.

Az „Evang. Egyház és Iskola“ 32. és 33. számában közreadott feketepataki

lelkész választás

pályázata, az egyházkerületi elnökség helybenhagyásával, folyó évi december hó 15-ig meghosszabbítatik.

Kelt Rozsnyón, 1902. nov. 16-án.

Terray Gyula
főesperes.

95. 2—1

P á l y á z a t.

A poprádi evang. iskolában a felsőbb osztályú elemi

tanítói állás

(IV., V., VI. évfolyam) megüresedvén, okleveles tanítót keresünk, ki a magyar és német nyelvet bírja és a kántor-organista teendőit végezni képes. — Jövedelem: Tiszteletes lakás, szántó- és káposztaföld, 20 köbméter tűzifa és körülbelül 1600 korona készpénzben, azonkívül a temetésekért járó stóla, valamint korpótlék. — A pályázati kérvények f. évi december 15-ig az egyház elnökségénél benyújtandók; személyes bemutatás megkívántatik.

Poprád, 1902. október 30. 91. 3—3

P á l y á z a t.

A gömöri ág. hitv. evang. egyházmegyébe kebeleztetett nagyróczei egyházban, önkéntes lemondás és nyugdíjba vonulás folytán megürült magyar és tót nyelvű

rendes lelkészi állásra

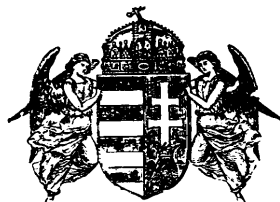
pályázat hirdettetik. Ezen állással egybe-

külön törvényszerinti lelkeszi kötelességek mellett, következő javadalmazás biztosítatik: 1. Természetben való lakás, udvarral és kerttel. 2. Készpénzben az egyház pénztárából, negyedévenként való előleges részletekben fizetve, évi 1400 azaz egyezer négyszáz korona. 3. A várostól nyerendő évi termények fejében 360 azaz háromszázhatvan korona. 4. Három egyházi föld haszonélvezete, mintegy 50 azaz ötven korona. 5. 30 azaz harminc szekér tűzifa, befuvarozva, 200 korona. 6. Az egyházkerület által megállapított stólailletékek és offertóriumok. 7. Az elemi és polgári iskolában további intézkedésig teljesített vallástanításért évi 720 azaz hatszázhusz korona. Ezen állás külön rendelkezése folyamatban van — Pályázni kívánók felhivatnak, hogy a lelkészválasztási szabályrendelet 14. és 15. §-iban foglalt kellékek betartásával, szabályszerűen felszerelt kérvényeiket 1902-ik évi november 28-ig alólirott főesperesi hivatalhoz nyújtsák be.

Kelt Rozsnyón és Gömörpanyiton, 1902. november 3.

Terray Gyula **Kubinyi Géza**

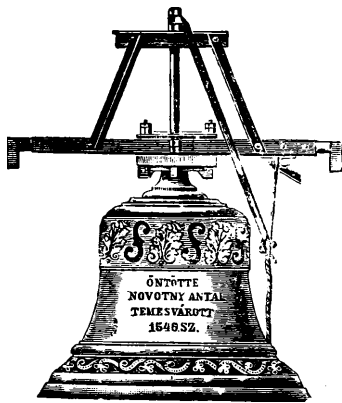
főesperes. 92. 3—3 esp. felügyelő.

NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és vasharanglábgyár

← Temesvár—Gyár város. →

koronákat, régi harangok harangok raktáron vannak.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú

szabadalmazott átlukasztott HARANGJAIT, melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint a régi modorúak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 408 kgros régi modorú haranggal. Ajánl továbbá forgatható vertvas-ilyenekkel való újraszerezését és vertvas-haranglábakat. 300 kgr. aluli

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak.

Az 1896. orsz. kiállításon Budapesten milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

Orosházán nyomtatott Veres Lajos gyorssajtóján.